

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21.04.1993, sp. zn. 6 Cdo 108/92, ECLI:CZ:VSPH:1993:6.CDO.108.1992.1

Číslo: 13/1995

Právní věta: Činnost statutárního orgánu (popřípadě jeho člena, jde-li o kolektivní orgán) obchodní společnosti s ručením omezeným nevykonává fyzická osoba v pracovním poměru, a to ani v případě, že není společníkem. Právní předpisy ani povaha společnosti s ručením omezeným nebrání tomu, aby jiné činnosti pro tuto obchodní společnost vykonávaly fyzické osoby na základě pracovněprávních vztahů, pokud náplní pracovního poměru (nebo jiného pracovněprávního vztahu) není výkon činnosti statutárního orgánu.

Soud: Vrchní soud v Praze

Datum rozhodnutí: 21.04.1993

Spisová značka: 6 Cdo 108/92

Číslo rozhodnutí: 13

Číslo sešitu: 1-2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Pracovní poměr, Společnost s ručením omezeným, Statutární orgány

Předpisy: 65/1965 Sb. § 29

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobkyně se domáhala, aby bylo určeno, že okamžité zrušení pracovního poměru ze 4. 1. 1991, které jí bylo doručeno dne 4. 2. 1991, je neplatné a aby bylo žalované společnosti s ručením omezeným uloženo zaplatit jí dlužnou mzdu, výdaje za používání osobního automobilu, výdaje za provoz telefonu, výdaje za nákup materiálu, cestovní výdaje, náhradu mzdy z důvodu neplatného rozvázání pracovního poměru a náhradu mzdy za nevyčerpanou dovolenou, vše v celkové výši 45 339 Kč. Žalobu odůvodnila tím, že spolu s J. K., O. M. a Z. N. založila společenskou smlouvou z 31. 7. 1990 společnost s ručením omezeným pod názvem B. Všichni společníci uzavřeli se žalovanou společností pracovní smlouvy a žalobkyně dále uzavřela smlouvu o úhradě poplatků za telefonní stanici a dohodu o používání vlastního motorového vozidla za účelem zajištění materiálu od dodavatelů. V lednu 1991 došlo mezi společníky k neshodám o řízení firmy, žalobkyni bylo doručeno okamžité zrušení pracovního poměru a ostatní společníci jí odmítli proplatit náklady na provoz osobního automobilu a telefonu, dlužnou mzdu a další náhrady související s jejím pracovním poměrem u žalované společnosti.

Okresní soud v Liberci rozsudkem určil, že okamžité zrušení pracovního poměru ze 4. 1. 1991 je neplatné, žalované společnosti uložil, aby žalobkyni zaplatila 44 855,75 Kč s 3 % úrokem od 1. 9. 1991 do zaplacení, vše do 15 dnů od právní moci rozsudku, a žalobu o zaplacení dalších 484 Kč s

příslušenstvím zamítl; současně rozhodl o povinnosti zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení 2510 Kč do 15 dnů od právní moci rozsudku a o povinnosti žalované společnosti zaplatit státu na účet Okresního soudu v Liberci na soudním poplatku 1824 Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku. Vycházel ze zjištění, že společenskou smlouvou založila žalobkyně spolu s J. K., O. M. a Z. N. společnost s ručením omezeným s názvem B. a že 13. 8. 1990 uzavřela žalobkyně s B. pracovní smlouvu, kterou se zavázala vykonávat práci samostatného odborného technicko-hospodářského pracovníka v zásobování. Dopisem ze 4. 1. 1991 s ní byl pracovní poměr okamžitě zrušen s odůvodněním, že zvláště hrubě porušila povinnosti vyplývající z pracovního poměru, neboť se dne 2. 1. 1991 na schůzi společníků firmy vyjádřila, že "materiál, který jako samostatná odborná referentka na úseku zásobování měla zajistit na první čtvrtletí roku 1991, nedostane firma B., ale poskytne ho svému novému či potencionálnímu zaměstnavateli". Soud dospěl k závěru, že okamžité zrušení pracovního poměru je neplatné, neboť nebylo prokázáno, že se žalobkyně vytýkaného jednání dopustila, navíc - i kdyby uvedený výrok skutečně pronesla - takovéto jednání "nenaplňuje co do intenzity podstatu porušení pracovní kázně zvláště hrubým způsobem". Soud dále přiznal žalobkyni doplatek mzdy za měsíc prosinec 1990, náhradu mzdy z důvodu neplatného rozvázání pracovního poměru, náhradu za používání vlastního telefonu a vlastního osobního automobilu ve prospěch žalované společnosti, stravné z pracovních cest uskutečněných v prosinci 1990, náhradu za užívání jejího bytu ve prospěch žalovaného a náhradu mzdy za nevyčerpanou dovolenou.

K odvolání žalované společnosti Krajský soud v Ústí nad Labem svým rozsudkem změnil rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujících výrocích tak, že žalobu zamítl a rozhodl, že se rozsudek ve výroku o soudním poplatku zrušuje, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení u soudu prvního stupně a že žalobkyně je povinna nahradit žalovanému náklady odvolacího řízení ve výši 2292 Kč do 15 dnů od právní moci rozsudku. Odvolací soud vycházel ze závěru, že pracovní smlouva z 13. 8. 1990, která byla sjednána až po uzavření společenské smlouvy, je neplatným právním úkonem, neboť část II. společenské smlouvy, která upravuje orgány společnosti a práva a povinnosti společníků, neumožňuje, aby společníci mezi sebou uzavřeli pracovní smlouvu; vyplývá to z toho, že "podle bodu 1. této části jsou všichni společníci statutárními orgány společnosti". Uzavření pracovní smlouvy bylo v rozporu s ustanovením § 106o hospodářského zákoníku a z ustanovení § 21 odst. 1 hospodářského zákoníku vyplývala neplatnost tohoto právního úkonu. Žaloba nemůže být podle názoru odvolacího soudu důvodná, neboť pracovní poměr, který neexistuje, nemůže být okamžitě zrušen a nelze se domáhat ani určení neplatnosti takového zrušení pracovního poměru; žalobkyně se "nemůže domáhat ani všech výše uvedených majetkových nároků", neboť jsou spojeny s existencí pracovního poměru; veškeré tyto majetkové poměry je nutno "řešit v souladu s částí II bod 12 a 13 společenské smlouvy ze dne 31. 7. 1990".

V dovolání proti rozsudku odvolacího soudu žalobkyně namítala, že jeho rozsudek spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Žalobkyně "jako fyzická osoba není totožná se společností, jejíž je společnící", a proto není v rozporu s ustanovením § 27 odst. 2 zák. práce, pokud jako fyzická osoba uzavřela pracovní smlouvu se společností, neboť jde o dva zcela odlišné subjekty; takový postup nevylučuje ani společenská smlouva z 31. 7. 1990 a z ustanovení § 21 odst. 1 hospodářského zákoníku neplatnost smlouvy nevyplývala. Žalobkyně současně zdůraznila, že úmyslem účastníků pracovní smlouvy bylo vymezit žalobkyni předmět její činnosti ve společnosti a stanovit jí za vykonávání činnosti odměnu. Žalobkyně navrhla, aby byl rozsudek odvolacího soudu zrušen a aby věc byla vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

Vrchní soud v Praze zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení a k novému rozhodnutí.

Z odůvodnění:

Projednanou věc je třeba posuzovat vzhledem k době vzniku žalobkyní uplatněných nároků i v současné době podle zákoníku práce*) a předpisů jej provádějících ve znění účinném do 29. 5. 1992 a podle hospodářského zákoníku**) ve znění účinném do 31. 12. 1991 (srov. § 764 odst. 1 obch. zák.).

Podle ustanovení § 27 odst. 2 zák. práce se pracovní poměr zakládá smlouvou mezi organizací a pracovníkem. Pracovníkem může být – jak vyplývá z ustanovení § 11 a násl. zák. práce – jen fyzická osoba a organizací je třeba rozumět právnickou osobu, která zaměstnává občany v pracovněprávních vztazích a – pokud to stanoví zákon – též v obdobných pracovních vztazích (srov. § 8 odst. 1 zák. práce).

Společnost s ručením omezeným je i byla právnickou osobou (§ 106c odst. 1 dříve platného hospodářského zákoníku) a je nepochybné, že může zaměstnávat občany (fyzické osoby) v pracovněprávních vztazích. Právní úkony v pracovněprávních vztazích činí jménem právnické osoby především její statutární orgán (§ 9 odst. 1 zák. práce); kdo je statutárním orgánem společnosti s ručením omezeným, jakož i způsob jeho ustavení, stanoví společenská smlouva (§ 106o odst. 2 písm. a/ hospodářského zákoníku).

Činnost statutárního orgánu (popřípadě jeho člena, jde-li o kolektivní orgán) nevykonává fyzická osoba v pracovním poměru, a to ani v případě, že není společníkem. Funkce statutárního orgánu společnosti totiž není druhem práce ve smyslu ustanovení § 29 odst. 1 písm. a) zák. práce a vznik a zánik tohoto právního vztahu není upraven pracovněprávními předpisy a řídí se obsahem společenské smlouvy. Právní předpisy ani povaha společnosti s ručením omezeným však nebrání tomu, aby jiné činnosti pro tuto obchodní společnost vykonávaly fyzické osoby na základě pracovněprávních vztahů.

Skutečnost, že fyzická osoba je společníkem společnosti s ručením omezeným nebo že byla ustavena statutárním orgánem společnosti, sama o sobě nebrání tomu, aby navázala s touto společností pracovní poměr nebo jiný pracovněprávní vztah, pokud jeho náplní není výkon činnosti statutárního orgánu. I když je fyzická osoba společníkem společnosti s ručením omezeným a je jako její statutární orgán oprávněna za ni jednat, jde – jak správně uvádí

dovolatelka – o rozdílné subjekty práva, mezi nimiž může být uzavřena smlouva směřující ke vzniku pracovněprávního vztahu; pracovní smlouva může např. vymezit předmět činnosti společníka ve společnosti nebo stanovit další práva a povinnosti toho, kdo byl ustaven statutárním orgánem společnosti, a takový právní úkon není neplatným podle ustanovení § 242 odst. 1 písm. a) zák. práce, neboť se svým obsahem ani účelem nepřičí zákonu, neobchází jej a ani se jinak nepřičí zájmům společnosti.

Ustanovení § 106c dříve platného hospodářského zákoníku uvádělo další náležitosti společenské smlouvy potřebné pro založení společnosti s ručením omezeným a ustanovení § 21 odst. 1 hospodářského zákoníku stanovilo případy neplatnosti právních úkonů, které vznikají při podnikatelské činnosti právnických a fyzických osob, oprávněných k této činnosti, při hospodářském styku právnických osob, při majetkové odpovědnosti z hospodářskoprávních vztahů a při dalších vztazích, které upravoval hospodářský zákoník (srov. jeho § 1). S právním názorem, který dovozuje rozpor pracovní smlouvy s ustanovením § 106o hospodářského zákoníku a její neplatnost podle ustanovení § 21 odst. 1 hospodářského zákoníku, proto nelze již z těchto důvodů souhlasit.

V posuzovaném případě bylo z hlediska skutkového stavu zjištěno (dovolatelka v tomto směru správnost skutkových zjištění soudů obou stupňů nenapadá), že společenskou smlouvou z 31. 7. 1990 založila žalobkyně spolu s J. K., O. M. a Z. N. společnost s ručením omezeným B., podle které jsou všichni společníci oprávněni společnost statutárně zastupovat, a 13. 8. 1990 uzavřela žalobkyně se žalovanou společností pracovní smlouvu, kterou se zavázala vykonávat práci samostatného odborného technicko-hospodářského pracovníka v zásobování; pracovní smlouvu uzavřeli za

žalovaného společníci J. K., O. M. a Z. N. Společenská smlouva možnost sjednání pracovněprávních smluv mezi společnostmi a společníky nevyloučila.

I když část II. společenské smlouvy, která upravila orgány společnosti a práva a povinnosti společníků, výslovně nepředpokládala sjednání pracovněprávních vztahů mezi společností B. a jejími společníky, skutečnost, že “podle bodu 1. této části jsou všichni společníci statutárními orgány společnosti”, sama o sobě není důvodem neplatnosti pracovní smlouvy z 13. 8. 1990, neboť předmětem pracovní smlouvy byl jiný druh práce než činnost statutárního orgánu společnosti (práce samostatného odborného technicko-hospodářského pracovníka v zásobování). Právní názor odvolacího soudu, podle kterého byla pracovní smlouva podle ustanovení § 21 odst. 1 hospodářského zákoníku pro rozpor s ustanovením § 106o hospodářského zákoníku neplatná, tedy není správný; nemůže být proto v souladu se zákonem ani z tohoto právního názoru vycházející závěr odvolacího soudu o tom, že “se nelze domáhat určení neplatnosti okamžitého zrušení pracovního poměru žalobkyně” a že se žalobkyně “nemůže domáhat majetkových nároků, neboť jsou spojeny s existencí pracovního poměru”.

Protože je dán dovolací důvod podle ustanovení § 241 odst. 2 písm. d) o. s. ř., který žalobkyně uplatnila v dovolání, dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 1 o. s. ř.) a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta první, o. s. ř.). Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne odvolací soud nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale i o nákladech původního řízení (§ 243d odst. 1 o. s. ř.)

Poznámky pod čarou:

**) zákona č. 65/1965 Sb. (jehož úplné znění se změnami a doplňky bylo nyní vyhlášeno pod č. 126/1994 Sb.)*

****) dříve platného zákona č. 109/1964 Sb.*